

механізмів в умовах ринку, варто доповнити так званою потенційною мотивацією. Остання є нормативним станом, який визначає, як має бути побудований (стосовно самої людини) певний тип життєвих ситуації, щоб вони були для неї успішними [6].

Таким чином, з вище наведеного можливо зробити висновок, що у керівників з'явиться можливість підсилити трудовий потенціал працівників та підвищити ефективність їх праці, якщо вони будуть якісно використовувати особливості трудової мотивації в системі управління та знання щодо етапності зазначеного процесу.

Список літератури:

1. Дикань Н.В., Борисенко Л.І. Менеджмент: Навч. посіб. — К.: Знання, 2008. — 389 с. — (Вища освіта ХХІ століття);
2. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 1998. — 224 с.;
3. Уткин Э.А. Основа мотивационного менеджмента. — М.: Тандем, 2000;
4. Колот А.М. Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2001. — 337 с.;
5. Мотивація персоналу : підручник / А.М. Колот, С.О. Цимбалюк. — К.: КНЕУ, 2011. — 397 с.;
6. Левченко Т.І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності монографія / Т.І.Левченко — Вінниця : Нова книга, 2011. — 448 с.;
7. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття "стимулювання" / О. М. Гуцан, В. А. Кучинський // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Economic sciences : зб. наук. пр. — Харків : НТУ "ХПІ", 2020. — № 4 (6). — С. 7-13;
8. Гуцан О.М. Наукометрична систематизація теоретичних підходів до формування мотивації / О. М. Гуцан, В. А. Кучинський, Д. Ю. Крамський // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Економічні науки = Bulletin of the National Technical University "KhPI". Economic sciences : зб. наук. пр. — Харків : НТУ "ХПІ", 2019. — № 23. — С. 106-110;
9. Гуцан О.М. Практичні аспекти застосування кількісно-якісного підходу до оцінки факторів мотивації персоналу / О. М. Гуцан // Економіка: реалії часу = Economics: time realities. — 2016. — № 1 (23). — С. 49-60.

Тверська, Я.М. Процес мотивації: сутність та етапність / **Я.М. Тверська** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. — Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 2 : Труды XII-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегія інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2021» 25 грудня 2021 р. — 2021. С. 159-161

ГУЦАН О.М., к.е.н., доц., НТУ «ХПІ»

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ КРІ

Реалії існування сьогоденного світу доводять, що ефективна діяльність підприємства, його системний та сталий

розвиток не можливий без врахування провідної ролі персоналу в зазначених процесах. Це обґрунтовується тим, що саме працівники: генерують ідеї, впроваджують у життя рішення керівництва, налагоджують обладнання та ін. А, отже, утримання якісних та досвідчених працівників на основі застосування ефективних систем мотивації є актуальним організаційним та науковим завданням. Однією з таких сучасних тенденцій в галузі стимулювання персоналу є КРІ.

КРІ (Key Performance Indicators, ключові показники ефективності (КПЕ) або діяльності (КПД)) – сучасний інструмент стимулювання персоналу на основі чіткої вибудови ієрархічної погодженості цілей (за ланцюгом цілі працівника - цілі підприємства) та співставленні фактичного та нормативного/бажаного досягнення певного індикатора оцінки.

Необхідно зазначити, що для успішного функціонування, у сучасних умовах, система КПЕ повинно мати певні чітко окреслені структурні елементи [2]:

- визначення кола працівників на яких буде розповсюджуватись зазначена система;
- аналіз та вироблення цілей, які характеризують основні показники діяльності посади. Багатьма дослідниками вважається, що оптимальним є застосування обмеженої кількості, а саме – 3-4 цілі. І це підкреслю важливість організації та проведення на підприємстві якісного попереднього аналізу цілей;
- структурне компонування винагороди працівника на основі впливу/досягнення цілей різної ієрархічності (наприклад, цілі працівника, цілі підприємства);
- аналіз та формування ключових показників ефективності - тобто індикаторів (показників різної етимології), які дозволяють якісно проаналізувати ступень досягнення тої чи іншої цілі. Тут важливим є той факт, що обрані КРІ повинні однозначно давати предмету характеристику досягнення чи не досягнення цілі, а, отже к вибору показника – необхідно підходити з відповідальністю. Тут необхідно, що літературні джерела рекомендують застосовувати 1-2 індикатори для кожної обраної цілі;
- формування та розрахунок важливості обраної цілі для підприємства. На цьому етапі логічним є застосування експертного підходу при розрахунку важливості;
- формування бажаних (планових) значень обраних

індикаторів та моніторинг фактичного рівня досягнень. На цьому етапі важливим становиться: а) застосування наукового підходу до визначення планових показників (у якості приклада можна привести застосування статистичних інструментів, експертного підходу та ін.); б) можливості реального досягнення встановлених значень працівником та впливу на підпорядковані процеси;

- здійснення фактичних розрахунків за системою КПП;
- апробація, моніторинг та коригування (за необхідністю) системи мотивації (оцінки) на основі КПП. Щодо апробації – то цілком доцільним може бути моделювання (у т.ч. із використанням сучасних інформаційних технологій и систем) а також пілотного застосування (апробація на прикладі одного підрозділу). Необхідність моніторингу та коригування обґрунтовується тим, що підприємство не є закритою системою та знаходиться під впливом багатьох чинників, а отже, час від часу і цілі підприємства можуть змінюватись.

Завдяки своїй адаптивності спектр можливостей застосування КПП дуже великий. Він може слугувати як базовою системою мотивації, так і працювати у комбінації з іншими; розповсюджуватися на весь дохід працівника так і на його частину (наприклад, премію); виконувати тільки мотиваційні функції так і слугувати обґрутовуючим інструментом для прийняття відповідних кадрових рішень щодо працівника.

Звісно КПП – не є сто відсотковою панацеєю для підприємства (оскільки має як свої переваги так і недоліки) та потребує певних теоретичних знань та практичних навичок для якісного та ефективного застосування. Необхідно зазначити, що КПП підхід може застосовуватися як окремо (як базова система) так і в комплексі з іншими класичними та сучасними технологіями мотивування та оцінки персоналу. Окремі підходи та технології досліджувалися автором в [3-8]. Отже, застосування КПП підходу на вітчизняних підприємствах може надати значний поштовх до розвитку як працівника так і підприємства.

Список літератури:

1. Колот А. Мотиваційний менеджмент : підручник / А. М. Колот, С. О. Цимбалюк. — К. : КНЕУ, 2014. — 479 с.;
2. Гуцан О.М. Наукометрична систематизація теоретичних підходів до формування мотивації / О.М. Гуцан, В.А. Кучинський, Д.Ю. Крамської // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 23. – С. 106-110;
3. Гуцан О.М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

(економічні науки). Збірник наукових праць. – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. – №24 (1246). – 160 с., С. 26-30;

4. Кучинський В.А. Інноваційна сприйнятливість персоналу як основа економічного розвитку підприємства / В.А. Кучинський, О.М. Гуцан, Д.Ю. Крамської // Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки) : зб. наук. пр. – Харків : НТУ "ХПІ", 2019. – № 24. – С. 110-116;

5. Гуцан О. М. Дослідження сутності мотиваційних теорій: сучасні, теорії атрибуції та поля / О. М. Гуцан // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Сер. : Економічні науки. – Харків : НТУ "ХПІ", 2017. – № 24 (1246). – С. 26-30;

6. Гуцан О.М. Дослідження сутності поняття «стимулювання». [Електронний ресурс] / О. М. Гуцан, В.А. Кучинський, // Вісник національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки). Харків : НТУ «ХПІ», 2020 - № 4 (2020). – С. 7-13 - Режим доступу до журн.: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.4.7>;

7. Гуцан О.М. Ентропійний підхід до розуміння мотиваційного процесу / Гуцан О.М. // Матеріали четвертої міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в 21 столітті» (Одеський національний політехнічний університет, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України. 12-19 грудня 2013). м. Одеса, 2013. - 129 с., С. 25-27;

8. Гуцан О. М. Теоретичні засади формування структури мотиваційної ентропії / О. М. Гуцан // Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард-2019" : тр. 10-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2019 р. / ред.: Є. М. Строков, О. М. Гуцан ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Томенко Ю. І., 2019. – С. 8-11;

9. Гуцан О.М. Формування системи мотивації виробничого персоналу на машинобудівному підприємстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 — економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності) / О.М. Гуцан; НТУ «Харків. політехнічний ін-т». — Харків, 2015. — 19 с

Гуцан, О.М. Теоретичне підґрунття застосування системи КРІ / **О.М. Гуцан** // Результати наукових конференцій Навчально-наукового інституту економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу НТУ «ХПІ» за 2021 рік в 2 т. – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. Т. 2 : Труды XII-ої Міжнародної науково-практичної Internet-конференції студентів та молодих вчених «Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2021» 25 грудня 2021 р. – 2021. С. 161-164

КОЦИСКИ Д., д.э.н., проф., член мониторингового комитета Национального банка (Будапешт, Венгрия)

ПЕРЕРВА П.Г., д.э.н., проф., НТУ «ХПІ»

КОСЕНКО А.В., к.э.н., доц., НТУ «ХПІ»

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ КОНКУРЕНТНЫХ СТРУКТУР БИЗНЕСА

Проведенное исследование указывает, что в экономической теории есть три главных подхода к определению понятия «конкуренция».

Поведенческий подход, характеризующий основные модели поведения рыночных субъектов, был введен А.Смитом. С точки зрения этого подхода, конкуренция – это соперничество на рынке между экономическими субъектами. В дальнейшем поведенческое